

NEEN TEGEN NONSENS – ONLINELEZING 17 NOVEMBER 2020 – DAVIDSFONDS PUURS

De lezing werd gegeven door Thomas Uten van Europahuis Ryckvelde uit Brugge.

Europahuis Ryckvelde vertaalt complexe Europese thema's naar **informatie** op mensenmaat: Workshops, rollenspelen en simulatie-oefeningen zijn een vast onderdeel van het aanbod. De organisatie maakt gebruik van nauw contact met scholieren, jongeren en volwassenen om ook interactief **lesmateriaal** over de EU te ontwikkelen voor Europeanen van 10 tot 100 jaar.

Er waren dertig inschrijvingen voor deze onlinelezing.

Niet alles wat je leest is waar

Sociale platformen en nieuwssites overspoelen ons met informatie, die niet altijd juist is.

Om dit duidelijk te maken schotelde de spreker ons drie vragen voor, waarop we telkens drie mogelijke antwoorden konden geven. Niet alle antwoorden die worden gegeven, strookten met de realiteit. Dat doet ons nadenken over de manier waarop we met bepaalde uitspraken omgaan.

Neem nu de vluchtelingenproblematiek. Europa (zonder Turkije) vangt 14% van de vluchtelingen wereldwijd op. Het aantal asielaanvragen in Europa is tussen 2008 en 2015 zeer sterk gestegen. Na 2015 werden heel wat maatregelen genomen om vluchtelingen tegen te houden. Dat resulteerde in een aanzienlijk aantal minder asielzoekers die een aanvraag indienden. Dat bracht de Europese commissie ertoe om in 2018 aan te geven dat de Europese asielcrisis voorbij is. Nochtans blijft men in de media spreken van een migrantenstroom richting Europa. Ook de sociale media spelen daarop in en gaan aan de slag met foute berichtgeving.

Waarom worden we gedesinformeerd

Waarom worden wij beïnvloed door fakenews dat gretig wordt verspreid? Geld verdienen en het beïnvloeden van een mening en een gedrag zijn de voornaamste doelstellingen. Dat fout nieuws, dat volledig uit de lucht is gegrepen, kan vaak zeer bepalend zijn. Zo werd in de aanloop naar de brexit het bericht verspreid dat de EU bepaalde hoeveelheden koffie iemand nog mag drinken. Op die manier probeerde men kiezers ertoe te overhalen om voor het leave-kamp te kiezen. Fake news is niet hetzelfde als desinformatie. Desinformatie is een breder begrip en heeft het niet alleen over vals nieuws maar ook misleidende informatie die doelbewust de wereld wordt ingestuurd, om mensen op een verkeerd been te zetten.

Desinformatie is er altijd geweest. Heel wat berichten zijn geschreven door allerlei mensen die geen grondig onderzoek gedaan hebben naar bepaalde feiten om zich een gefundeerde mening te kunnen vormen. Iedereen kan zich als 'journalist' gedragen.

Een belangrijk element in heel het verhaal zijn de **algoritmes**. Algoritmes zijn wiskundige formules die in staat zijn om ons zoekgedrag op sociale media en websites te bepalen. Zo kunnen we veel gericht gestuurd worden naar boodschappen, die we willen zien en naar waar we ons willen gedragen. Het grote neveneffect is dat we enkel dat nog zien. Zo komen we in een soort bubbel terecht die ervoor zorgt dat we niet in aanraking komen met andere meningen en ideeën, die ons de mogelijkheid bieden om op een meer genuanceerde manier naar de dingen te kijken.

Microtargeting is ook zo'n gegeven dat ons doet nadenken. Zo zijn politieke partijen in staat om ons heel gerichte boodschappen te sturen om ons gedrag te bepalen. Enkel bepaalde groepen in de samenleving (bv. diegenen die nog overtuigd moeten worden) worden bereikt. Dat betekent dat veel online info niet publiek is en zo ziet ieder zijn facebookpagina er anders uit. Daarbij komt nog dat desinformatie **razendsnel wordt verspreid** en dat tot zesmaal sneller dan een doordachte

mening. **Beeldbewerking** kan ook een grote invloed hebben. Men is in staat om beelden te bewerken zonder dat je weet of ze echt of vals zijn. Dat kan grappig zijn, maar het kan ook gevaarlijk en manipulatief zijn.

Desinformatie en strategieën

De spreker ging daarna in op veelgebruikte strategieën en motieven die achter een valse boodschap zitten.

Zo kan je **schieten op de boodschapper** en zo de boodschap in diskrediet brengen. Je kan **politieke tegenstanders zwartmaken** door hen ervan te beschuldigen dat ze persoonlijk verantwoordelijk zijn voor een bepaald probleem. Je kan alternatieve verhalen naar voren schuiven en zo **twijfel zaaien**. Ook het polariseren en inspelen op emoties om een **'wij-groep' en een 'zij-groep'** tegen elkaar te zetten, zijn fel beproefde en performante middelen.

Desinformatietechnieken

Inhoud **verzinnen of ontkennen**, de waarheid **verdraaien** of in een foute context plaatsen, **bronnen vervalsen** door aan te geven dat iemand iets getwitterd heeft, dat helemaal niet van hem kwam. Ook worden **opinions als feit** naar voren geschoven en wordt een mening als een verzonden feit verpakt. Het kan ook gebeuren dat de **titel** van een bericht en de **inhoud** ervan **niet** met elkaar **overeenkomen**. Steeds **foutieve berichten** worden gedeeld, alhoewel ze al lang ontkracht zijn.

Is daar dan niets tegen te doen

Meestal worden berichten verspreid door bronnen waar we onvoldoende grip op hebben. Dat zijn dan vaak burgers of groepen van burgers. Hun berichten kunnen vaak makkelijk ontkracht worden, maar het wordt moeilijker als ze opgepikt worden door politieke actoren die uit zijn op manipulatie. Desinformatie kan ook van buiten de EU komen. Zo worden in Rusland mensen betaald om te desinformereren.

De EU probeert maatregelen te nemen, maar stoot op de eigen principes van **vrije meningsuiting, persvrijheid en recht op informatie**. Binnen dat kader moet ze een beleid voeren, dat erin kan bestaan om bepaalde berichten **te ontkrachten**, maar er tegelijk moet zorgen dat iemand zijn mening vrij kan uiten. Zo worden feiten gecheckt en ontkracht. De **verspreiding ervan is moeilijker aan banden te leggen**. Ook sociale media kunnen als waakhond optreden, maar dienen ook rekening te houden met de vrije meningsuiting en vaak is dat dansen op een slappe koord.

Verslaggever
Jozef D'Hoore